

KAKO PISATI

Pisanje duge proze za mene je kao voziti se automobilom s farovima noću po malo poznatom putu. Farovi jasno osvetljavaju napred stotinak metara, tako da vidiš svaku travku, svaki kamen, svaku baricu. Apstraktno znaš da treba tu da budu nekakva sela, da se tu nalazi nekakva reka, nekakva šuma i, otrplike, gde je kraj puta. Ali, sve je to skriveno u mraku i samo se podrazumeva.

Pri radu na dugoj prozi ja vidim dvadesetak stranica unapred jasno i tačno kao prijakim farovima. Jasan mi je svaki detalj, svaka nijansa, svaki zarez. Dalje od dvadesete stranice — magla, mrak i neizvesnost. Približno znam da negde moraju biti savijuci i u krajnji cilj vožnje. Pređem li tih dvadeset stranica, razbiratiće se sledećih dvadesetak, zatim sledećih dvadesetak, a tada, neочекivano: stop, dovezli smo se, anšlag, na kom je napisano „Kraj”.

Celokupan pišeći materijal uslovno i grubo podelimo na tri kategorije. Prvu kategoriju možemo nazvati materijal za prvočitnu akumulaciju. Stvar je u tome da se ni jedan čovek nije rodio s gotovom, sasvim formiranom idejom da postune pisac. U vreme zlatnog detinjstva čovek uopšte ne misli ni o kakvim profesijama i naklonostima. Pa, ako i govorи da hoće da bude pilot ili lekar, to znači da su ga tome naučili roditelji; sam on nema predstavu šta znači biti lekar i šta znači biti pilot.

Medutim, čovek živi, vidi sunce, zemlju, otkida cvetove, bere jagode ili jabuke, lovi leptire, jaši na konju ili se vozi tramvajem, šlapka bos po kišnim baricama, grize ledene, igra se u snegu, osluškuje svet odraslih ljudi, na svoj način shvata njihove međusobne odnose, pati zbog polomljene igračke ili zbog smrti voljene ptice, raduje se novim igračkama i praznicima, upoznaje prva osećanja drugarstva, prijateljstva ili mržnje.

Zivot se ukopava u pamćenje i dušu čovekovu utiscima. Ti utisci, s jedne strane, neki put i formiraju čoveka; s druge strane, ugrađuju se u fundament, u zlatan fond njegovog duševnog bogatstva.

Za pisca je prvorazredno baš to dragoceno nagonilavanje materijala, koje se nastavlja do vremena dok ne oseti sebe piscem. Do tada, kao po pravilu, dogodi se i prva ljubav, i prvo ozbiljno prijateljstvo, i prvo ozbiljno razmimoilaženje s drugovima.

Zbog čega je dragocen sličan način skupljanja materijala? Zbog toga što pečat neposrednosti leži na njemu. Postavši pisac, čovek još ne prikuplja materijal, on svet posmatra ne kao pisac, ne profesionalno. On jednostavno živi, voli, druži se, igra, čita, uči, svađa se, miri se, razgovara sa sebi slični ma, a ponekad i sa životinjama, pticama, drvećem, travom i cvećem, upoznaje i radost i težinu rada; ukratko rečeno, on živi ne

skupljujući svesno materijal za buduća dela.

Taj prvočitno skupljen materijal, koji postaje osnova prvi knjiga pisaca, učini se često piscima toliko blistav i čaroban da oni i pored sve svoje veste ne mogu da urade ništa bolje i interesantnije. Nema nikakvih sumnji da „prvočitan kapital” sudjeluje i posle toga, u izvesnom stepenu, u različitoj, ako hoćete, dozi u svim sledećim delima pisca.

Iz druge kategorije poneo sam iskustvo sticanje neprekidno, čak i u snu. Pisac-profesionalac ne živi jednostavno i besmisleno, čak ako bi to i htio. On traga u moru stvarnosti i pamti pojedinosti i detalje koji mogu da se upotrebe kasnije. O neposrednim percipiraju sveta u to vreme ne može biti ni reči.

Ako je čovek ceo dan lutao po šumi bez cilja, pa kod kuće hoće da zapisi ono što je video, pred oči će mu izlaziti šuma uopšte: čas staza, čas breza, čas stari truli panj ili šumska jagoda u travi. A ako je čovek ceo dan samo skupljao jagode, pred oči će mu izlaziti samo šumske zagode u travi.

Profesionalno zapažanje je odabiračko. Ne-ma uopštenog profesionalnog zapažanja, ali postoje profesionalno zapažanje ovog ili onog pisca. Ako bi istovremeno šetali po gradu, a zatim po šumi, na primer, Prišvin i Erenburg, svaki od njih zapazio bi svoje, ono što je drugom prošlo mimo očiju.

Ponekad sam viđao kako za vreme razgovora sa moj drug, književnik, izvlači beležnicu i brzo zapisuje tek izgovorenu frazu ili ispričan slučaj. Čudio bih se: šta je interesantno našao u toj tek ispričanoj epizodi? A zatim susrećem tu epizodu u knjizi. Iz nje, kao iz ogledala, razvila se i raskošno rasvetala čitava glava priče ili novele.

Treća kategorija — iskustvo se stiče na putovanjima sa određenim ciljem; naime, na stvaralačkim putovanjima. Tako iskustvo ima samo pomoćni karakter. Puškin je putovao u Orenburgsku guberniju da sakuplja materijal o Pugačevom ustanku. Tolstoj je putovao u Oran da razgleda gubernijske tamnice kada je pisao „Vaskrsenje”.

Lako je predstaviti sebi pisca koji ide na put po dopunske podatke za svoj roman, ali teško je zamisliti pisca koji, neznačajući o čemu bi pisao, kreće na put u nadi da će na putu sresti ideju za roman ili novelu.

Iz bezbržnog mora životnih utisaka formiraju se tačne i konkretnе zamisli. Poznato je da je u rastvor potrebno spustiti kristalič soli da bi počela burna i lepa kristalizacija. Takvi kristaliči za pisca su obično nekakva nova činjenica, sveže posmatranje ili nečija izrečena nova i jasna misao.

Iz teksta „Stvaralačka laboratorija pisca”

Prevela s ruskog
OLIVERA PETROVIĆ

2 pesme

KOREKCIJA LEGENDE (EROS, TANATOS)

Naizgled konačno ništavilo, slika uvele umjetne ruže u prozirnoj vazi.
U susjednoj sobi spremi se neko jako piće, zatim dva ili tri konvencionalna satira nazdravljaju imaginarnoj nimfomanki. Zrcalo užurbano prima lelujave pokrete mladog tijela; dječak o kojem je riječ priprema bezbolnu smrt za svoju želju,

Stepenice (kuća je, naime, dvokaftna) zasad koristi jedino domaćica vidno se brinući o rasporedu sendviča. Iz treće ulice lijevo dolazi uštolegeni bračni par praćen porodičnim spokojem: najzad se objašnjava u čemu je nesporazum. Flor i pažljivo aranžirani pogrebni buketi samo su smicalica za lakoverne. U stvari, trebalо je donijeti plavu kapicu i knjižicu s vezanim ulogom.

Ipak došljaci su jednoglasno primljeni u igru gdje su svи pobjednici. Dobra se namjera nagraduje a ostali neka pričekaju ugodnu starost.

Poslije ponoći U SOBI ZAZIDANIH VRATA spomenuti urotnici do daljnje iskušavaju efikasnost svojih manira.

NJEGOV VELIČANSTVO, MEŠTAR BLAGOGLAGOLJIVI

Uostalom mislim i zar ne, pa tako dalje. Riječi se nižu, protuustavno, besmisleno, prevarantski, cirkusantski (razmisli detaljnije: potrebljana je sveobuhvatnija analiza). Kristofor Kolumbo na svojoj galiji, Galileo na svojoj lomači (vidi povijesne knjige), sljedbenici velikog MEDVJEDA, astrolozi, gastronomi, krovopokrivači, novinari, gelipteri, pogranični vojnici, carinici i farizeji, zar toliko, gle, nas ima. Rapsodije bogznačja. Grobovi, bogovi, lozi i vi druzi, topolina je zemljina ipak najprivlačnija u ovom svedremenskom i totalnom kucaju svijeta. Kad već rasap traje nek traje što duže. Ta nula je uvijek zagarantiran broj: posebnost je u tome što oku više prija nula s krovčicama, ukrašena i pogrebno očešljana.

A napokon, naslov se može zanemariti za razliku od nekih različitih stvari.